

“... Він був одним з батьків новочасного українського театру, визначним артистом та при тім великим драматургом, якому рівного не має наша література.”

І. Я. Франко

Іван Карпенко-Карий: цікаві факти

Ця постать в українській культурі справді унікальна. Відомий драматург та актор, Карпенко-Карий залишив потужний спадок, який досі викликає інтерес науковців, дослідників та любителів театру.

Ранні роки та освіта

Іван Карпенко-Карий, справжнє ім'я якого Іван Тобілевич, народився 29 вересня 1845 року в селі Арсенівка Херсонської губернії. Його батько був управителем маєтку, що забезпечило майбутньому драматургу можливість отримати гідну освіту.

Початок творчого шляху

Іван захоплювався літературою ще з юних років. Він навчався в Бобринецькій повітовій школі, де і відбулося його перше знайомство з театром. Хоча спочатку його мрія була стати актором, перші кроки на сцені Тобілевич зробив як драматург. Він почав писати вірші та п'єси під впливом українського театру, що розвивався в той час.

Найвідоміші п'єси

Іван Карпенко-Карий створив чимало п'єс, які здобули визнання і увійшли до золотого фонду українського театру. Ось деякі з них:

- **“Мартин Боруля”** — сатирична комедія, що висміює бюрократію і лицемірство.
- **“Сто тисяч”** — соціальна драма, яка піднімає питання жадібності та людської гідності.
- **“Хазяїн”** — п'єса про багатих та бідних, яка розкриває соціальні проблеми того часу.

Світогляд та ідеали

Іван Карпенко-Карий був активним учасником національно-культурного руху, що визначало його творчий шлях. Він стояв на позиціях демократизму і глибоко переймався долею селянства та робітничого класу, що часто відображувалося в його творах.

Особисте життя

Карпенко-Карий мав насичене особисте життя, яке також заслужило на увагу. Він одружився з Надією Тарковською, з якою мав чотирьох дітей. Важливою частиною життя драматурга була його любов до природи і рідного краю.

Спадщина

Іван Карпенко-Карий зробив вагомий внесок у розвиток українського театру, зокрема завдяки своїй здатності змальовувати реальні проблеми суспільства. Його п'єси й досі ставлять на сценах, вони продовжують надихати та викликати роздуми.

Цікаві факти

1. Карпенко-Карий мав змінити своє ім'я, щоб уникнути арешту за участь у політичній діяльності.
2. Його п'єси неодноразово забороняли царські урядові органи через критику соціальних умов.
3. Він спілкувався з багатьма видатними діячами того часу, зокрема з Іваном Франком та Лесею Українкою.

П'єси українського класика продовжують ставитись на сучасній театральній сцені, вони стали основою низки фільмів-спектаклів та екранізацій, зокрема: “Мартин Боруля” (1953, реж. О. Швачко), музичний фільм “Наймичка” (1964, реж. І. Молостова, В. Лапокниш), “Сто тисяч”

(1957, реж. В. Іванов), “Хазяїн” (1976, реж. Ю. Некрасов, А. Ріпко), телеспектакль “Житейське море” (1983, реж. Алла Бабенко, Василь Вітер).

Вшанування пам’яті письменника

У 1956 році хутір Надія, який письменник отримав у володіння як посаг Надії Тарковської і названий її ім’ям, було оголошено державним музеєм-заповідником. На честь Івана Карпенка-Карого названо вулиці в різних містах України. 1995 року в серії «Письменники нашої Батьківщини» вийшла поштова марка, присвячена І. К. Тобілевичу. 14 вересня 2015 року в обіг було введено ювілейну монету «Іван Карпенко-Карий» номіналом 2 гривні, яка належить до серії «Видатні особистості України». У 1995 році з нагоди 150-річчя від дня народження І. К. Тобілевича (Карпенка-Карого) у Кіровограді (нині – Кропивницький) відкрито літературно-меморіальний музей.

Іван Карпенко-Карий залишається знаковою фігурою в історії українського театру. Його твори є втіленням національного духу та боротьби за справедливість

Твори автора

- Карпенко-Карий І. Будущина в руках нового покоління: вибрані твори / І. Карпенко-Карий. – К.: Країна мрій, 2009. – 416 с.: іл.
- Карпенко-Карий І. Вибрані п'єси / І. Карпенко-Карий. – К.: Дніпро, 1976. – 300 с.: іл. – (Шкільна б-ка).
- Карпенко-Карий І. П'єси / І. Карпенко-Карий; передм. О. Колінченко. – К.: Школа, 2006. – 320 с. - (Б-ка шкільної класики).
- Кращі комедії: українська класична література / уклад. С. Заготова. – Донецьк: БАО, 2009. – 352 с.: іл.
- Українська драматургія: кращі класичні твори. – Донецьк: БАО, 2008. – 480 с.: іл.
- Шевченківська енциклопедія: в 6 т. Т. 3. І - Л / Голова редкол. М.Г. Жулинський. – К.: Ін-т літ-ри ім. Т.Г. Шевченка НАНУ, 2013. – 888 с.: іл.

Твори про автора

Книги

- Погребенник В. Ф. Корифей: літературний портрет Івана Карпенка-Карого / В. Ф. Погребенник. – К.: Веселка, 2008. – 31 с. – (Урок літератури).
- Попельницька О. О. Сто великих діячів культури України / О. О. Попельницька, М. В. Оксенич. – К.: Арій, 2010. – 464 с.: іл., портр. – (100 великих).

Публікації

- Єлісеєва Ольга. Іван Карпенко-Карий. Короткі відомості про життя і творчість видатного українського драматурга 19 ст. Про "Театр корифеїв". Трагікомедія "Сто тисяч" – класичний взірець українського "Театру корифеїв": українська література, для класів з поглибленим вивченням / О. Єлісеєва // Українська мова і література в школах України. – 2015. – № 9. – С. 45-48. Зінченко Жанна. Іван Карпенко-Карий. Життєвий і творчий шлях / Ж. Зінченко // Бібліотечка "Дивослова". – 2017. – № 3. – С. 11-14: портр.
- Коваленко, Ліна. І.Карпенко-Карий. Трагікомедія "Сто тисяч": 8-й клас / Л. Коваленко // Українська мова та література. – 2013. – № 13. – С. 8-10. –
- Лупиніс Мирослава. Іван Карпенко-Карий. Трагікомедія "Сто тисяч" / М. Лупиніс // Українська мова та література. – 2015. - № 2. – С. 23-24.
- Матейчук С. Г. І. К.Карпенко-Карий. "Сто тисяч" / С.Г. Матейчук // Все для вчителя. – 2012. – № 17-18. – С. 77.
- Новиков Анатолій. І.Карпенко-Карий в контексті літературно-мистецького життя другої половини 19-початку 20ст. / Анатолій Новиков // Всесвітня література та культура. – 2010. – № 3. – С. 2-8.
- Пархоменко О. В. "Велике прагнення", позбавлене будь-якого сенсу [Текст] : Мольєр "Міщанин-шляхтич": І. Карпенко-Карий "Мартин Боруля": 10 клас / О. В. Пархоменко // Зарубіжна література в школі. – 2016. – № 9–10. – С. 9-12: схеми.
- Пилипчук Ростислав. Іван Тобілевич (Карпенко-Карий) – виданий і невиданий / Ростислав Пилипчук // Культура і життя. – 2005. – 2 листопада. – С. 5.
- Розвозчик М. Іван Карпенко-Карий (Цикл уроків з української літератури у 10 кл.) [Текст] / М. Розвозчик // Українська мова і література в школі. – 2004. – № 3. – С. 44-48.
- Чернявська, Лілія. Іван Карпенко-Карий. Життєвий та творчий шлях письменника. Багатогранність діяльності. Жанрова різноманітність творів: українська література, 8 клас / Л. Чернявська // Українська мова і література в школах України. – 2015. – № 9. – С. 35-40.